

# ปัญหากฎหมายเหตุยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาท<sup>1</sup>

กนกวรรณ จิตนิยม<sup>2</sup>

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหากฎหมายเหตุยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาท มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎี วิเคราะห์สภาพปัญหา และหาแนวทางแก้ไขปัญหา ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจว่าความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้นถือเป็นความผิดในลักษณะของความผิดที่กฎหมายกำหนดขึ้นมาเพื่อระงับหรือห้ามมิให้กระทำเพราะถือเป็นสิ่งที่อันตรายต่อสังคม เนื่องจากการกระทำความผิดมิได้เป็นความเป็นไปในตัวเอง แต่เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่สังคมและประชาชน จึงทำให้ในแต่ละประเทศจะต้องมีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการหมิ่นประมาทนั้นเป็นการกระทำที่มีความผิดเพื่อระงับหรือยับยั้งการกระทำความผิดกล่าวไม่ให้เกิดผลร้ายแก่ผู้อื่น กฎหมายได้บัญญัติเหตุที่ให้ □ อำนาจผู้กระทำการในการยกเว้น □ ความผิด ได้ □ แก่ การแสดงความคิดเห็นหรือข้อความนั้นโดยสุจริต กฎหมายจะพิจารณาจากเจตนาเป็นสำคัญหากมีเจตนาที่สุจริต จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย โดยจะถือว่าไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา 329 และกรณีคู่ความหรือทนายความของคู่ความซึ่งแสดงความคิดเห็นหรือข้อความในกระบวนการพิจารณาคดีในศาล ทั้งนี้เพื่อให้การพิจารณาคดีในชั้นศาลเป็นไปได้ □ อย่างไม่ต้องวิตกว่าการให้การในชั้นศาล อาจจะถูกฟ้องร้องในตอนหลังได้ □ เพื่อให้ □ ทุกฝ่ายกล้าเปิดเผยข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น กฎหมายจะให้ □ ความคุ้มครอง โดยถือว่าไม่ □ มีความผิดฐานหมิ่นประมาท ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา 331

จากการศึกษาทำให้ทราบว่าเหตุยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทยังมีกฎหมายบางประการที่บังคับใช้ยังไม่สอดคล้องกับหลักการปฏิบัติ รวมทั้งยังไม่มี ความชัดเจนเพียงพอ ซึ่งสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ประเด็นปัญหาที่หนึ่ง คือ ปัญหาการตีความ “ดิชมด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ” เนื่องด้วยเพราะปัจจุบันสังคมไทยเต็มไปด้วยความคิดเห็นที่หลากหลาย ทำให้เราไม่อาจชี้ชัดลงไปได้แบบฟันธงว่าอะไรเป็นการดิชมด้วยความเป็นธรรมหรือดิชมด้วยความไม่เป็นธรรม โดยจะต้องพิจารณาถึงประโยชน์ของสาธารณะ เรื่องที่เกี่ยวกับบุคคลสาธารณะ ในขณะที่เดียวกันจะต้องเป็นการคุ้มครองเรื่องส่วนตัวของบุคคลมิให้เป็น การล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ตลอดจนต้องคำนึงถึงสิทธิซึ่งเป็นอำนาจที่กฎหมายให้แก่บุคคลในอันที่จะมีเจตจำนง หรือประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครอง

---

<sup>1</sup>บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเหตุยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาท โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสวรรค์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ประเสริฐ ตันศิริ และรองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ตันศิริ

<sup>2</sup>นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดรังสิต) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ให้และคำนึงถึงเสรีภาพซึ่งเป็นประโยชน์ของบุคคลอันได้มาโดยปราศจากหน้าที่ทางกฎหมายใด ๆ ต่อตนเอง เหตุที่ยกเว้นความผิดในเรื่องการติชมด้วยความเป็นธรรม ตามวิสัยของประชาชนย่อมกระทำตามมาตรา 329 (3) นั้นหมายถึงการที่ผู้กล่าวถ้อยคำได้มีการวิพากษ์วิจารณ์ด้วยความเป็นธรรมและเที่ยงธรรม หรือกล่าวติชมในการปฏิบัติงานในหน้าที่ขององค์กรสาธารณะหรือเจ้าพนักงานต่าง ๆ ด้วยความเป็นธรรม ซึ่งเป็นวิสัยที่ประชาชนย่อมกระทำได้ ยกตัวอย่างเช่น “จำเลยกล่าวหาว่านายอำเภอไม่ดูแลทุกข์สุขของราษฎรคนไทย จำเลยมิได้กล่าวให้ร้ายผู้เสียหายในเรื่องส่วนตัว แต่เป็นการกล่าวติชมในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของผู้เสียหายด้วยความเป็นธรรม ซึ่งเป็นวิสัยที่ประชาชนย่อมกระทำได้ ไม่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทเช่นเดียวกัน” ซึ่งการแสดงความคิดเห็นหรือข้อความโดยสุจริต ติชมด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ ควรกำหนดบทนิยามร่วมกันระหว่างองค์กรในกระบวนการยุติธรรมว่าบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำควรมีขอบเขตแค่ไหนเพียงไร โดยจะต้องพิจารณาถึงประโยชน์ของสาธารณะ เรื่องที่เกี่ยวกับบุคคลสาธารณะ ในขณะเดียวกันจะต้องเป็นการคุ้มครองเรื่องส่วนตัวของบุคคลมิให้เป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ตลอดจนต้องคำนึงถึงสิทธิซึ่งเป็นอำนาจที่กฎหมายให้แก่บุคคลในอันที่จะมีเจตจำนง หรือประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครองให้และคำนึงถึงเสรีภาพซึ่งเป็นประโยชน์ของบุคคลอันได้มาโดยปราศจากหน้าที่ทางกฎหมายใด ๆ ต่อตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้ปัญหากฎหมายการติชมด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ สอดคล้องกับเจตนารมณ์ที่แท้จริงของบทบัญญัติแห่งกฎหมายและสามารถคุ้มครองประโยชน์ของทุกฝ่าย

ประเด็นปัญหาที่สอง คือ ปัญหาการได้รับความคุ้มครองของหนังสือพิมพ์เป็นเหตุยกเว้นความผิด แม้ว่าประเทศไทยจะมีได้บัญญัติคุ้มครองหนังสือพิมพ์ไว้เป็นพิเศษก็ตาม แต่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 329 ก็ได้บัญญัติที่ทำให้การกระทำไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท ซึ่งอาจนำมาใช้กับหนังสือพิมพ์ได้ ถ้าหากหนังสือพิมพ์เสนอข่าวโดยแสดงความคิดเห็น หรือข้อความโดยสุจริตในการเสนอข่าวในศาลและในการประชุมโดยเปิดเผย ย่อมไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท ทั้งนี้เพราะเรื่องดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อประชาชน ความผิดฐานหมิ่นประมาทเป็นความผิดฐานหนึ่ง ซึ่งหนังสือพิมพ์ได้รับผลกระทบอยู่เสมอจากการเสนอข่าว และข้อยกเว้นในกรณีที่ไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้น หนังสือพิมพ์ในประเทศไทยมิได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ อย่างเช่นในประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ มาตรา 329(4) ของประมวลกฎหมายอาญานั้น ให้นำไปใช้ได้กับบุคคลธรรมดาและหนังสือพิมพ์เช่นกัน สำหรับการคุ้มครองหนังสือพิมพ์จากความผิดฐานหมิ่นประมาทในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ประเทศสหรัฐอเมริกายึดถือหลักเกณฑ์ “ข้อความที่เป็นจริง ถือว่าเป็นข้อแก้ตัวให้จำเลยพ้นผิดได้เสมอ” แต่สำหรับประเทศไทยแล้วเรายังยึดถือหลัก “ยิ่งจริงยิ่งหมิ่นประมาท” และถือว่าข้อความที่เป็นจริงเพียงบางกรณีเท่านั้นที่สามารถยกขึ้นเป็นข้อแก้ตัวได้ หลักเกณฑ์ของกฎหมายหมิ่นประมาทที่บังคับใช้ต่อหนังสือพิมพ์ในประเทศไทยมิได้มีการกฎหมายให้ความคุ้มครองในเรื่องความผิดฐานหมิ่นประมาทไว้เป็นพิเศษ

ประเด็นปัญหาที่สาม คือ ปัญหาข้อยกเว้นการแสดงความคิดเห็นหรือข้อความในกระบวนการพิจารณาคดีในศาลไม่ครอบคลุมไปถึงชั้นสอบสวน กฎหมายมาตรา 331 ให้ความคุ้มครองแต่เพียงการแสดงความคิดเห็นหรือข้อความในกระบวนการพิจารณาคดีในศาลเท่านั้น เมื่อพิจารณาเหตุยกเว้นความผิดตามมาตรา 331 ดังกล่าวแล้วจะเห็นว่ากฎหมายบัญญัติให้ความคุ้มครองแต่เพียงการแสดงความคิดเห็นหรือข้อความในกระบวนการพิจารณาคดีในศาลเท่านั้น ไม่ได้บัญญัติให้ชัดเจนครอบคลุมไปถึงในชั้นพนักงานสอบสวน หรือในกระบวนการให้การในชั้นสอบสวน ให้ไม่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหากฎหมายเหตุยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาท ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะ คือ

1) ปัญหาการตีความ “ติชมด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ” ผู้ศึกษาเห็นว่าสมควรให้มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา โดยเพิ่มวรรคสองของบทบัญญัติมาตรา 329 ซึ่งมีข้อความดังต่อไปนี้

“ติชมด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ หมายความว่า การแสดงความคิดเห็น โดยสุจริตต่อข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น โดยต้องกล่าวอ้างถึงสิ่งที่ใช้สนับสนุนในการติชมมาประกอบกัน ไม่ใช่กล่าวแต่ข้อเท็จจริงยืนยงโดยไม่มีข้อมูลอ้างอิงใด ๆ หรือกล่าวติชมโดยไม่อ้างข้อเท็จจริง”

2) ปัญหาการได้รับความคุ้มครองของหนังสือพิมพ์เป็นเหตุยกเว้นความผิด ผู้ศึกษาเห็นว่าสมควรให้มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา โดยเพิ่มบทบัญญัติมาตรา 329/1 ซึ่งมีข้อความดังต่อไปนี้

“ผู้ใดแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น โดยสุจริต การกระทำนั้นไม่มีความผิด เว้นแต่การกระทำนั้นขัดต่อความมั่นคงของรัฐหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในกรณีตามวรรคหนึ่งหากเป็นการกระทำของบุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน ต้องแสดงความคิดเห็นตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพ”

3) ปัญหาข้อยกเว้นการแสดงความคิดเห็นหรือข้อความในกระบวนการพิจารณาคดีในศาลไม่ครอบคลุมไปถึงชั้นสอบสวน ผู้ศึกษาเห็นว่า ควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญามาตรา 331 จากเดิมที่บัญญัติว่า

“คู่ความ หรือทนายความของคู่ความ ซึ่งแสดงความคิดเห็น หรือข้อความในกระบวนการพิจารณาคดีในศาล เพื่อประโยชน์แก่คดีของตน ไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท”

โดยให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญามาตรา 331 ซึ่งให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“คู่ความ ทนายความ หรือของคู่ความ ซึ่งแสดงความคิดเห็น หรือข้อความในกระบวนการพิจารณาคดีในศาลหรือในชั้นสอบสวน เพื่อประโยชน์แก่คดีของตนไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท”

## เอกสารอ้างอิง

คณพล จันทน์หอม. คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559.

จิตติ ดิงศักทีย์. กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และภาค 3. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษา

กฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2553.

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. กฎหมายอาญา ภาคความผิดและลหุโทษ. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559.

\_\_\_\_\_. ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง. พิมพ์ครั้งที่ 35. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์

วิญญูชน, 2559.

หยุด แสงอุทัย. กฎหมายอาญา ภาค 2-3. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.